

САГА ПРО ЛЕКСЕМУ ONE (на матеріалі англомовного дискурсу)

Джой А., студ. гр. ПР-71,
Швачко С. О., д-р філол. н., професор СумДУ

Мова - є знаковою системою, яка з'явилась за плином часу для задоволення комунікаційних потреб людини, як така, що включає парадигму метазнаків та є результатом когнітивного процесу. Семантизується "one" у словнику як "єдиний", "одинокий", "неподільний". З розвитком суспільства з'являється потреба в нових словах. Мова задовольняє цю потребу як запозиченнями, так і девіаційним розвитком власних слів. Кожна "жива" мова підвласна дії "вічного двигуна". Слова, проживаючи своє життя, як і люди, забувають дещо зі свого минулого, таким чином відбувається семантичне спустошення, генерують лакуни (забуті значення) та неологізми.

Лексема "one" посідає особливе місце в англомовній системі і емпатує інтерес у плані її функціонування. За тлумачним словником лексема "one" експлікується алонімами: only, individual, unique, united, specified, vertain, indefinite, identical, equal. Вихідною семою "one" була окремість, індивідуальність буття. Адгерентною є категорія винятковості. Розрізняють позитивну конотацію (унікальність, винятковість об'єкту) (They were the lucky ones.) та негативну конотацію (об'єкт представлений в недостатній кількості, самотність, відчуженість і т.п.) (They will take him to police, I think so. Behind Crawford Market is one police station, for this area) (недостатність). "One" може бути іменником, прикметником, займенником або входити до ідіоматичного сполучення. На часі є очевидним виокремлення групи квазі-іменників з групи займенників. Неозначений займенник one позначає людину чи річ безвідносно до певної людини чи речі. І займенники, і квазі-іменники можуть мати форму множини та/ або означений артикль. Єдиною відмінністю між ними є те, що квазі-іменники one/ s не є безвідносними, вони заміняють згадані вже по контексту іменники, певні предмети або істоти, які набувають означеності завдяки контексту. One should know it perfectly well (неозначений займенник); Afghans. Rafiq, the small one, he used to run the blackmarket in books (квазі-іменник, тому що завдяки контексту, можна зрозуміти, що мова іде про певну особу). В маргінальну групу між неозначеним займенником та квазі-іменником виділяються конструкції типу "one of". One of their companions at the table leaned close, and spoke to them. В даному випадку "one" не відноситься до певної особи чи групи осіб, але правосторонньою означуваною групою обмежується коло вибору можливих варіантів, тобто займенник one втрачає частково свою неозначеність.

Вельми продуктивною комбінаторною сполучуваністю є правостороння. Лівостороння сполучуваність не є характерною на часі, хоча вона є ілюзорною на епідігматичному шляху еволюції. У денумеральній ад'єктивній парадигмі словотвірними потенціями визначаються морфеми -fold, -some, -th, у прислівниковій -ce, у субстантивній -er, -e(s). Серед неологізмів-дериватів превалюють іменники та прикметники. При послідовній деривації, як правило, налічується три кроки, рідше чотири. Наприклад, one - onse - onser; alone - lone -lonely-loneliness. Роль радіального словотвору виконує конверсія. В цьому напрямку також можна спостерігати три кроки розвитку похідних. Зазвичай відбувається перехід прикметників в прислівники, але можливий і зворотній процес. Серед найуживаніших дериватів від нумеральної одиниці "one" на базі проаналізованих прикладів можна назвати лексеми: "onse", "only", "alone", "lonely", та займенники everyone, no-one, none, someone.